

Itsenäisen Suomen rakentaja

HISTORIAN KUVAKOKOELMA, MUSEOVIRASTO

Antti Agathon Thulénia (4.2.1879–3.9.1952, vuodesta 1906 Tulenheimo) voi hyvällä syyllä luonnehtia merkittävimmäksi Kangasalta koskaan lähteneeksi yhteiskunnalliseksi vaikuttajaksi.

Antti Tulenheimo syntyi urkujenrakentaja Bror Axel Thulén ja Minna Fredrika Thulén (os. Meurman) esikoisena. Hän kävi täällä ensimmäiset kouluvuotensa kuuluisan opettajan, Nikodeemus Takasen koulussa Ala-Tarpilassa, josta siirtyi Tampereen reaalityseoon.

Ylioppilaaksi tultuaan hän aloitti opinnot Helsingin yliopiston historiallis-kielitteellisessä tiedekunnassa vuonna 1898 ja siirtyi sieltä vuonna 1901 lainopilliseen tiedekuntaan.

Hän kiinnostui erityisesti rikosoikeudesta. Tulenheimon lahjakkuus kiinnitti jo varhain opettajien huomion, ja hänet ohjattiin modernin saksalaisen rikosoikeuden pariin.

Ohjaus osui oikeaan Tulenheimosta leivottiin aikanaan opettajansa Allan Serlachiuksen seuraaja rikosoikeuden oppituoliin. Myöhemmin Serlachius oli yhdessä entisen oppilaansa kanssa mukana politiikassa. He olivat molemmat senaattoreita Tokoin senaatissa.

Tulenheimolle näyttää jo varhain, ilmeisesti lapsuuden kodin perintönä, syntyneen vahva sosiaalinen mielenlaatu. Äiti Minna Thulén kodin ovien sanotaan olleen aina avoinna puutetta kärsiville. Tämä henki seurasi Tulenheimojen perhettä myöhemminkin. Antti Tulenheimoa niin kuin koko perhettä leimasi uskonnollisuus, isänmaanrakkaus ja demokraattisuus.

Tulenheimon harrastukset liittyivät jo varhaisvuosina eri tavoin yhteiskunnallisiin asioihin: nuorisoseuraliikkeeseen, raittiusaatteeseen ja kansanvalistukseen. Nuori ylioppilas Tulenheimo ajatteli löytäneensä ”kutsumuksensa työväenkysymyksessä”, joka merkitsi hänelle parannuksia epäkohdiksi katsottuihin olosuhteisiin.

Hän piti opiskeluvuosiensa esitelmää muun muassa Kangasalan Nuorisoseuran tilaisuuksissa parannuksista työväestön asemaan, yleisestä ja yhtäläisestä äänioikeudesta, suomen kielen virallistamisesta sekä naisen aseman parantamisesta.

Politiikassa hänen suhteensa työväenliikkeen edustajiin, kuten Tokoihin ja Väinö Tanneriin oli, molemmin puolin, arvostava. Ystävänsä J.K. Paasikiven tavoin Tulenheimo edusti paitsi sisäpoliittisesti sovittelevaa linjaa myös myöntyväisyyttä Venäjän kysymyksessä.

Tulenheimo valittiin eduskuntaan Hämeen läänin pohjoisesta vaalipiiristä ensimmäisen kerran elokuussa 1913.

Fakta

Antti Agathon Tulenheimo

- senaattori Oskari Tokoin senaatissa (1917)
- pääministeri (1925)
- kansanedustaja kolmilla valtiopäivillä
- sisäasiainministeri (1918–1919)
- eduskunnan ensimmäinen varapuhemies
- eduskunnan perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja (1930)
- Hämeen läänin maaherra (1918–1919)
- Helsingin kaupunginvaltuuston jäsen ja puheenjohtaja
- Helsingin ensimmäinen ylipormestari (1931–1944)
- Suomalaisen Puolueen puheenjohtaja (1914–1916)
- Kansallisen kokoomuksen puheenjohtaja (1921–26)
- Helsingin yliopiston rikosoikeuden professori (1919–1930)
- Helsingin yliopiston rehtori (1926–1930)
- Helsingin yliopiston ja Kauppakorkeakoulun kansleri

Professori Antti Tulenheimo puhussa itsenäisyyspäivän juhlassa Tähtitorninmäellä vuonna 1927.

Keisari kuitenkin hajotti eduskunnan jo keväällä 1914, joten eduskunnan toimikausi jäi lyhyeksi.

Hän ei ollut ehdokkaana seuraavissa eduskuntavaaleissa vuonna 1916, mistä huolimatta hänet valittiin senaattoriksi ja oikeusministeriksi niin sanottuun Tokoin senaattiin Venäjän monarkian sorruttua 15.3.1917.

Tulenheimon osaksi tuli valmistella useita merkittäviä lainsäädäntöhankkeita, kuten Suomen ja Venäjän välisiä suhteita säädellyt lakiluonnos. Siinä olisi siirretty valtaosa keisarille kuuluneesta vallasta Suomen senaattille.

Venäläiset kuitenkin vaativat siihen muutoksia, jotka nekin tehtiin Tulenheimon johdolla.

Senaatti hyväksyi muutokset yksimielisesti kesäkuun alussa 1917.

Venäjän hallitus oli valmis suostumaan ehdotukseen, mutta Suomen eduskunta vaati tiukennuksia ja esitys raukesikin. Antti Tulenheimon johdolla laadittuja lakiesityksiä on kutsuttu epävirallisesti ”Lex Tulenheimoksi” ja eduskunnassa käsiteltyä versiota ”Valtalaiksi”.

Edellisten lisäksi Tulenheimon johdolla laadittiin ensimmäiset luonnokset Laiksi korkeimmasta oikeudesta ja korkeimmasta hallinto-oikeudesta, samoin useita muitakin tärkeitä lakiluonnoksia, kuten Yhdistys- ja Painovapauslait.

Tulenheimon panos suomalai-

sen tieteellisen kulttuurin hyväksi oli yhtä mittava kuin hänen panoksensa valtakunnan politiikassa ja julkisessa hallinnossa.

Toiminta Helsingin yliopiston rehtorina ja kanslerina muistettiin elävästi vielä minun urani alkuaikoina. Tulenheimo oli myös perustamassa Turun Suomalaisen yliopistoa ja suunnittelemassa sen ohjelmaa, hän kuului Suomalaisen Tiedeakatemian hallintoon.

Syyttä hän ei vastaaottanut monia tunnustuksia ja ollut lukuisen seurojen arvostettu kunniajäsen.

Tulenheimon myötä kirjoitettiin aimo lohko ”Suomen syntyä” ja suomalaisen kansallisen identiteetin muotoutumista. Siinä

Tulenheimolla oli eettisistä ihanteistaan kiinni pitävän, päättäväisen, mutta sovittelevan rakentajan rooli.

Synnyinseutuaan Tulenheimo ei unohtanut silloinkaan, kun hänet oli jo pantu kansakunnan kaappin päälle. Todisteeksi käynee se, että hänelle oli valtiovallan toimesta varattu hautapaikka Hietaniemestä valtiovallan merkkihenkilöiden alueelta, mutta hän itse halusi saada viimeisen leposijansa hänelle rakkaan kotikirkon läheisyyteen.

Aulis Aarnio
professori

Matti Tulenheimo
oik. lis., Antti Tulenheimon
elämäkerran kirjoittaja